

Raad van State, Afdeling bestuursrechtspraak
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Bergen NH, 10 april 2014

Uw kenmerk: 201309630/1/R6
Ons kenmerk: 162293/246634

Betreft: **Pleitnotitie** bezwaar tegen en verzoek om onmiddellijke schorsing Projectplan
Zwakke Schakels Noord-Holland

Geacht College,
Stichting De Faunabescherming en de Vereniging Vogelwerkgroep Alkmaar en omstreken, die krachtens hun statuten en feitelijke werkzaamheden de thans in het geding zijnde belangen behartigen en de appellanten Drs. Van Brederode en Roersma, steenloperonderzoekers, vragen u de goedkeuring die de provincie Noord-Holland heeft verleend aan het Projectplan Zwakke Schakels te vernietigen en alle werkzaamheden die nu al in het kader van dit plan worden uitgevoerd, met onmiddellijke ingang te schorsen.

1. In de Passende beoordeling wordt geconcludeerd dat het verlies aan hard substraat (dat dient als foerageergebied), zonder mitigerende maatregelen, voor zowel scholekster als steenloper gezien moet worden als een significant negatief effect.

Het verweerschrift van mr. E.C.M. Schippers van 14 januari 2014 stelt dat er helemaal geen significante negatieve (externe) effecten zullen optreden voor scholekster en steenloper, ook zonder mitigerende maatregelen. Dit staat haaks op de conclusies van de Passende beoordeling. Dat recente cijfers over de draagkracht van de Waddenzee nog niet beschikbaar waren toen de Passende beoordeling werd vastgesteld en dat er nu meer duidelijkheid is over de beschikbaarheid van voedsel in de Waddenzee zou reden kunnen zijn voor het bevoegd gezag om de Passende beoordeling te laten actualiseren of aan te vullen, maar dat is niet gebeurd.

2. In een memo van Arcadis “ZNSH: Steenloper - Strandhoofdgebruik“ dat als aanvullend stuk (bijlage 5) voor de zitting van 10 april door verweerders is toegestuurd, wordt beweerd dat steenlopers mobiel zijn en gedurende het winterseizoen van verschillende foerageergebieden gebruik maken. Dit zou blijken uit het feit dat in mei de gemiddelde aantallen aan de HPZ lager waren dan in voorgaande jaren en tegelijkertijd de aantallen nabij Julianadorp tot Den Helder hoger. De conclusie van Arcadis is dat steenlopers van de HPZ door voedseltekort zijn uitgeweken naar noordelijker strandhoofden en dat zij dit na uitvoeren van de kustversterking niet op dezelfde manier zouden doen.

De veronderstelling van Arcadis is echter niet met gegevens onderbouwd.

Uit de tellingen van Arcadis blijkt dat het aantal steenlopers hetzelfde patroon vertoont als in voorgaande jaren (tellingen Arcadis 2010-2012 en tellingen van Brederode 1994-2012). Op 15 mei 2013 is het door Arcadis getelde aantal weliswaar vrij laag (511) maar op 16 mei is het aantal door van Brederode geteld flink hoger (737). Dit verschil past binnen de sterke fluctuatie in aantallen die in mei optreedt doordat grote aantallen steenlopers uit het zuiden aankomen en steenlopers die aan de HPZ verblijven na opvetten vertrekken naar hun broedgebied vertrekken (zie resultaten tellingen van Brederode 1994-2012). Uit waarnemingen blijkt dat vooral in de periode van 15-20 mei veel wegtrek is.

Het lage aantal waar Arcadis vervolgens op duidt is geteld op 18 mei 2013 (678) en dit aantal is vergeleken met het aantal van 17 mei 2012 (1057). In de periode 2010 tot 2013 heeft Arcadis in de periode 15 tot 20 mei slechts twee tellingen uitgevoerd en met elkaar vergeleken. Daarbij zijn ze ervan uit gegaan dat de hoogste telling maatvoerend is en de laagste telling afwijken. Uit de tellingen van van Brederode van 1994-2013 waarbij in deze periode 36 tellingen zijn uitgevoerd blijkt echter dat de hoge telling een uitzondering is. Deze uitzondering is goed te verklaren omdat er in periode van 15 tot 18 mei sprake was van zeer slecht weer met stormachtige wind en veel regen zodat de steenlopers niet weg konden trekken.

Arcadis maakt vervolgens niet aannemelijk dat de veronderstelde hoge aantallen in Julianadorp-Den Helder worden veroorzaakt door steenlopers van de HPZ. Een groot deel van de steenlopers aan de HPZ, zowel wintervogels als doortrekkers, is geringd. Het gaat om minstens 10%. Als een aanzienlijk aantal in noordelijke richting zou zijn verhuisd, zou dat hebben geleid tot meer waarnemingen van geringde steenlopers. Nederland heeft een dicht net van ringaflezers en vooral in Den Helder wordt fanatiek waargenomen. Er zijn echter geen steenlopers van de HBZW in dit traject gezien.

3. In de genoemde memo van Arcadis wordt ook gemeld dat de tellers op de strandhoofden ten noorden van de HPZ regelmatig coderingen hebben gezien van steenlopers die geringd zijn aan de HPZ.

Uit analyse van de gegevens uit ons onderzoek blijkt dat Arcadis in de vier jaar dat zij hebben geteld, ten noorden van Petten 7 steenlopers hebben gemeld met coderingen uit het project van van Brederode en Roersma. Drie van deze steenlopers zijn echter niet aan de HPZ geringd maar ter hoogte van Den Helder. De keuze van een foeraargebied bij Den Helder is daarmee logisch. Van de overige vier blijkt dat een vogel direct en twee vogels in hun volgende winter definitief hebben gekozen voor Den Helder en Callantsoog als overwinteringsplaats en dat een vogel in mei enkele dagen in Callantsoog heeft verbleven. Het gaat om vier vogels uit de bijna 2000 die in de af-

gelopen jaren aan de HPZ zijn geringd. Daarmee kan niet worden onderbouwd dat steenlopers die op de HPZ foerageren ook het deel van de Noord-Hollandse kust ten noorden daarvan gebruiken.

4. De 1%-norm voor additionele sterfte is onjuist toegepast:

De conclusie, op grond van de 1%-norm voor additionele sterfte, dat de uitvoering van het project Zwakke Schakels, na mitigatie, niet leidt tot significante negatieve gevolgen voor de steenloper en scholekster, is onjuist.

Overschrijding van de 1%-norm voor additionele sterfte voor **scholeksters** kan niet worden voorkomen omdat de mitigerende maatregelen niet geschikt zijn voor scholeksters.

Op zowel korte als lange termijn komt geen geschikt voedsel beschikbaar (mosselen > 3 cm) . Dit leidt tot significante negatieve gevolgen voor de scholekster.

De 1%-norm voor additionele sterfte voor **steenlopers** wordt volgens de Passende beoordeling ook na mitigatie flink overschreden. De overschrijding wordt in de Passende beoordeling echter ten onrechte teruggebracht tot een kwart terwijl niet duidelijk wordt gemaakt waar en van welk voedsel steenlopers moeten leven om de sterfte te reduceren.

Steenlopers hebben weliswaar een ruimere voedselkeuze dan specialisten zoals scholeksters maar zijn in hun voedselgebied wel degelijk **gespecialiseerd** en afhankelijk van voldoende aanbod aan specifieke prooidieren. Op (kunstmatige) rotskusten zijn dat mosselen, alikruiken en zeepokken. Het zijn geen opportunisten in de zin dat ze overal van niet nader gespecificeerd voedsel kunnen leven.

Uit kleurringonderzoek aan de HPZ blijkt dan ook dat na zandsuppletie direct sterfte optreedt die minimaal 10 keer hoger is dan de natuurlijke sterfte.

De mitigatie is voor beide soorten onvoldoende en niet tijdig om additionele sterfte te voorkomen en dit leidt tot significante negatieve gevolgen voor beide populaties.

De 1%-norm voor additionele sterfte kan niet worden toegepast als de afname van een vogelpopulatie wordt veroorzaakt door een gebrek aan voedsel. Bij een soort die in

een (zeer) ongunstige staat van instandhouding verkeert en in het gebied onder zijn instandhoudingsdoelstelling zit, moet ieder negatief effect worden gezien als significant.

Het is niet de bedoeling dat deze norm wordt toegepast bovenop andere toetsingen, met andere woorden nadat eerst het effect van externe werking is bepaald, daarna toetsing aan de instandhoudingsdoelen is toegepast en daarbovenop nog eens de 1%-norm voor additionele sterfte.

5. In het verweerschrift van mr. E.C.M. Schippers van 14 januari 2014 wordt op grond van recente gegevens over kokkels en mosselen in de Waddenzee beweerd dat de voedselbeschikbaarheid in de Waddenzee groot genoeg is. Uit de notitie van Dr. B. Ens 'Notitie draagkracht van de Waddenzee voor overwinterende Scholeksters' van 8 januari 2014 (zie aanvullend stuk) blijkt echter dat deze bewering niet relevant is.

In de conclusie van het rapport staat: Vanwege de grote jaarlijkse variatie in schelpdierbestanden is het onjuist om bij discussies over schelpdierbestanden te wijzen op de omvang van die bestanden in een enkel jaar. Omdat de schelpdierbestanden van jaar op jaar fluctueren en omdat Scholeksters langlevende vogels zijn is het onzinnig om de draagkracht over een enkel jaar te berekenen; de periode waarover draagkrachten worden berekend bedraagt daarom meestal ongeveer tien jaar.

6. Mitigerende maatregelen onvoldoende en niet tijdig

In de Nota Beantwoording Zienswijzen wordt gesteld dat mitigerende maatregelen nodig zijn voor de steenloper en scholekster uit het Natura 2000-gebied Waddenzee. Met de mitigerende maatregelen zouden volgens de Nota Beantwoording Zienswijzen negatieve effecten voor steenloper en scholekster worden uitgesloten. Niets is minder waar want de mitigerende maatregelen zijn:

- a. Van onvoldoende oppervlak (3,3 ha i.p.v. 30 ha)
- b. Van onvoldoende kwaliteit (geen diversiteit)
- c. Ruimtelijk gezien ongunstig
 - a. grote afstand tussen dammen;
 - b. veel verstoring door ligging aan strand
- d. Niet tijdig:
 - c. op elastocoast Callantsoog en op stortstenen Texel is nog geen voedsel beschikbaar
 - d. op elastocoast Grootte Keeten is het voedsel niet bereikbaar;

- e. mosselen te klein voor scholeksters (< 30 mm);
- f. er worden vooralsnog geen voedselzoekende vogels aangetroffen
- g. er moet nog aangetoond worden dat op de stortstenen op Texel mosselen en geen Japanse oesters gaan groeien

Hierbij zijn nog twee kanttekening te plaatsen n.a.v. recente publicaties:

- a. In de Nota Beantwoording Zienswijzen wordt bevestigd (punt NN; pagina 60) dat: *“in de Passende Beoordeling er expliciet rekening mee wordt gehouden dat scholeksters fourageren op mosselen van minimaal 3 jaar oud (~30 mm groot)”*.

In het aanvullend stuk (bijlage 3; rapport van Paalvast maart 2014) voor de zitting van 10 april dat door verweerders is toegestuurd wordt gesuggereerd dat scholeksters deze grote mosselen eten omdat er op de door onderzochte mosselbedden voornamelijk grote mosselen aanwezig zijn (pagina 14 en 18 met verwijzing naar Zwarts 1996, Oxford University Press). Er wordt gesuggereerd dat scholeksters in andere situaties mogelijk ook mosselen van eten > 15 mm. In deze en andere publicaties over voedsel van scholeksters maakt Zwarts echter duidelijk dat de reden dat scholeksters geen mosselen kleiner dan 25 mm eten, wordt veroorzaakt doordat dit niet lonend (‘profitable’) is.

Met ‘profitable’ wordt bedoeld dat de energieopbrengst van het vlees minder is dan de energie die het kost om de mossel te zoeken en te openen.

Zwart zegt hierover in een special over de voedsel生态学 van scholeksters:

the size class of Mussels large enough to be profitable for Oystercatchers is >25mm (Zwarts et al 1996 in Ardea 84A: 401-440).

In de “ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels” uit 1999 (pagina 192 en 193) wordt dit door Zwarts als volgt toegelicht:

het kost scholeksters ongeveer 20 seconden om een mosseltje van 20 mm te eten. Zo’n kleine prooi levert 20-30 mg, vlees op, dus de hantefficiëntie ligt op 1 tot 1,5 mg per seconde. Dat is beneden de gemiddelde opnamesnelheid van een scholekster. Om die reden negeren scholeksters meestal mosselen die kleiner zijn dan 25 mm.

Door het meenemen van de kleinere lengteklassen van mosselen als voedsel voor scholeksters is de beschikbare hoeveelheid biomassa in het rapport van Paalvast enorm overschat. De beschikbare hoeveelheid biomassa wordt voornamelijk bepaald door de grotere lengteklassen. Daarmee zijn de conclusies in het rapport van Paalvast over de geschiktheid van elastocoast in het voedselaanbod voor scholeksters onjuist.

Dit wordt nog versterkt door het feit dat hij er van uit gaat dat een groot deel van het voedselaanbod nu al geleverd zou worden door de mosselen groter dan 15 mm. Het is echter onwaarschijnlijk dat er op het elastocoast bij Groote Keeten in februari 2014 al mosselen groter dan 10 mm aanwezig zijn. Het elastocoast is in mei 2013 aangelegd en mosselen groeien gemiddeld 10 mm per jaar (in de zomer).

- b. In verschillende publicaties van Landschap Noord-Holland (site) en HHNK (folder) wordt de Zandpolder aangevoerd als mitigatiemaatregel. Dit is onjuist. De Zandpolder is bedoeld als hoogwatervluchtplaats en niet als foerageergebied. Dit is bevestigd in de Nota Beantwoording Zienswijzen (punt GG; pagina 54):

“Het binnendijkse gebied van de Zandpolder is bedoeld als hoogwatervluchtplaats voor scholeksters en steenlopers die fourageren op de strandhoofden ten noorden van de HPZ....”

En:

“De Zandpolder is niet bedoeld als foerageerplaats. Er is wel enig voedsel beschikbaar, maar het belang als foerageergebied is marginaal. Om die reden is de Zandpolder ook niet meegerekend als foerageergebied in de mitigatie.

7. Naar onze mening voegt het aanbrengen van elastocoast niet of nauwelijks iets toe aan een verbeterde voedselsituatie voor scholekster en steenloper. Wij denken dat overtuigend duidelijk te hebben gemaakt in hoofdstuk 4 van de Aanvullende stukken, bovenstaande feiten en door middel van de fotobijlage. Het levert niet duidelijk meer (steenloper) en zelfs ongeschikt (scholekster) voedsel op. Bovendien geldt nog steeds dat alle mitigerende maatregelen zonder uitzondering ten noorden van de HPZ worden uitgevoerd, terwijl het met name voor de in de herfst arriverende jonge steenlopers letterlijk van levensbelang is dat er ter hoogte van de HPZ of onmiddellijk ten zuiden daarvan maatregelen worden getroffen.
8. In uw uitspraak van 30 januari 2014 inzake ons verzoek om een voorlopige voorziening, geeft u aan dat van verweerders verwacht wordt, dat zij ons op de hoogte houden als er zand op de strekdammen terecht komt. Vanaf half maart is dat overduidelijk het geval, zoals uit bijgaande foto's blijkt. Van verweerders hebben wij echter niets vernomen. In verband met de korte termijn tot aan de zitting van vandaag, hebben wij afgezien van een nieuw verzoek voor een voorlopige voorziening.

9. Gezien al het bovenstaande vragen wij u het door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland verleende goedkeuringsbesluit te vernietigen. Tevens verzoeken wij u, gezien de onmiddellijke gevolgen van de grote hoeveelheden zand waarmee de strekdammen nu al bedekt zijn en worden, om een directe schorsing van alle werkzaamheden tot de definitieve uitspraak van uw Afdeling. Met de bepaling dat de provincie het gestorte griffierecht aan ons vergoedt.

Namens de appellanten,

Hoogachtend,

H.H. Niesen
voorzitter

Afb. 1 Zand op de strekdam ter hoogte van de Leihoek

Afb. 2 Zand op de plas/dras berm tussen de strekdammen ter hoogte van de Leihoek

Afb. 3 Uit de proef met elastocoast bij Petten blijkt dat er ook na 7 jaar een uniforme begroeiing met kleine mosselen blijft bestaan : 95% van de mosselen < 10 mm

Afb. 4 Groote Keeten : kleine mosselen op met elastocoast (dam 82) behandelde strekdam.